

Commentarii in Job (In Catenis)

39.1120 ΚΕΦ. Α΄, ΣΤ. Α΄. Ἄνθρωπος τις ἦν ἐν χώρᾳ τῆς Αὐσίτιδι, ᾧ ὄνομα Ἰώβ. Διδύμου. Ὑψηλότερον δὲ, Αὐσίτις βουλή ἐρμη νεύεται, κατὰ τὴν Ἑλλάδα φωνήν, ἐν ᾗ ᾧκει ὁ δὲ δίκαιος. Ὁξύθυμος μὲν γὰρ μετὰ ἀβουλίας πράσσει· διὸ τυφλὰ παρ' αὐτῷ γεννᾶται, καθάπερ τοῖς κυσὶ, καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ῥήματα· ὁ δὲ δίκαιος οὐδὲν ἀβούλως ποιεῖ, τῷ σοφῷ παραγγέλματι ἐκείνῳ πειθόμενος· Μετὰ βουλῆς πάντα ποιεῖ. Τὸ δὲ Ἰώβ ὄνομα ὑπομονὴ νοεῖται καὶ ἔστιν, ὡς γενέσθαι τοῦ τον ὁ προεκλήθη, ἢ κληθῆναι ὅπερ ἐγένετο Στ. β΄. Ἐγένοντο δὲ αὐτῷ υἱοὶ ἑπτὰ καὶ θυγατέρες τρεῖς Διδύμου. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ τῶν παίδων κατὰ λογος τίμιος παρὰ τῆς Γραφῆς, καὶ λόγοις σύμφωνος μυστικοῖς. Τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν ἐβδόμην ἀπ' ἀριθμησιν τῶν ἑπτὰ χαρισμάτων μηνύειν τὴν σύν οδον, ὡσπερ οὖν καὶ τὴν τρίτην ἐκφώνησιν, πρὸς τὸ τελειότερον ὄραν καὶ θειότερον; ἵνα μάθωμεν τὴν ἐν Τριάδι πίστιν τῆς ἐβδόμης [ἴσ. ἐβδομαίας] χάριτος εἶναι δημιουργόν, καθάπερ τινὰ κεφαλὴν ἐπιτιθεμένην ταῖς ἀρεταῖς. Στ. γ΄. Καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενῆς, τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. Διδύμου. Πρὸς μὲν οὖν τὸ ῥητόν, εὐγενῆς τοῦ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, λέγεται, διὰ τὴν κατὰ σάρκα τοῦ Ἀβραάμ οἰκειότητα· πρὸς δὲ ἀναγωγὴν, οἱ υἱοὶ τοῦ φωτός, καὶ τέκνα Θεοῦ δι' ἔργων φωτεινῶν χρηματίζονται, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. Ὁ γὰρ δίκαιος εὐγένειαν κτᾶται, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, καταλαμ πομένην. Στ. ζ΄. Καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου, ἀπέστειλεν Ἰώβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτούς, ἀνιστάμενος τὸ πρῶτ', κ. τ. λ. Διδύμου. Καὶ κατὰ τὸν εἰρηκότα, Ἐκ νυκτός ὀρθρίζει τὸ πνεῦμά μου πρὸς σέ, ὁ Θεός· καὶ Ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, πρὸς σέ ὀρθρίζω, οὐ πρὸς ἕτερον ἔργον ὁ μακάριος Ἰώβ τὸ πρῶτ' ἀνίστατο, ἀλλὰ πρὸς Θεὸν [ἴσ. τῷ Θεῷ], ὑπὲρ τῶν παίδων θυσίαν προσάγων [ἴσ. προσάξων], κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν· ὅ ἐστι, καθ' ἕκαστον, καὶ εὐτάκτως· οὐδὲν γὰρ συγκεχυμένον ἐν σπουδαίῳ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦτο, ὑπὲρ πάντων μόσχον προσῆγε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς συνεθίζων. Οὕτω γοῦν καὶ ἐκαθάριζεν αὐτούς μετὰ τὸ συνετελεσθῆναι τὸν πότον, μετὰ τῆς αἰσθητῆς καθάρσεως, καὶ τὰ συντελοῦντα πρὸς διάνοιαν καθάρσια παραδεικνύς, 39.1121 φαίνεται γὰρ προφητικῶς καὶ κατὰ νόμον, καὶ κατὰ χάριν τὰς θυσίας πληρῶν. Κατὰ νόμον μὲν, τὰς διαφόρους· κατὰ χάριν δὲ, τὸν ἕνα μόσχον τὸν περὶ ἀμαρτίας. Καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη θυσία τῆς χάριτος προεμήνυε τὴν ἀλήθειαν, τὴν μίαν τυποῦσα κατὰ σάρκα θυσίαν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ ὁ ὑπὲρ ἀπάντων προσαγόμενος μόσχος τὸν δι' ἡμᾶς σταυρὸν ὑπομείναντα Σωτῆρα δηλοῖ, συνεπίσκειψαι καὶ μὴ θαυμάσης· οὐ γὰρ ἀμύητος ἦν ὁ Ἰώβ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας, ὁ λέγων, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι. Στ. ζ΄. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ Κυρίῳ, εἶπε· Περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανόν, πάρειμι. Διδύμου. Σημειωτέον δὲ, ὅτι διάφοροι τόποι ἢ γῆ καὶ ἢ ὑπ' οὐρανόν εἰσι· τῆς μὲν γῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν οὐσίας, τῶν δὲ ὑπ' οὐρανόν τόπων οὐ πάντως γῆς ὑπαρχόντων. Τὴν μὲν οὖν γῆν περιείσιν, ἵνα κατανοήσῃ περὶ τίνος ἀνθρώπου αἰτήσῃ· τὴν δὲ ὑπ' οὐρανόν ἐμπεριπατεῖ, εὐφραϊνόμενος τοῖς πνευματικοῖς τῆς πονηρίας, τοῖς ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ πρὸς τὰ αἶσχιστα. Οὐ δεῖ δὲ ξενίζεσθαι, εἰ λεπτὸν ὑπάρχων πνεῦμα, διέβη τοὺς προειρημένους τόπους· καὶ γὰρ οὐδὲ ὁ Θεός ὡς ψευδόμενον αὐτὸν ἤλεγξε. Τὸ μέντοι ἀνήμερον καὶ ἀφιλόνητον τοῦ τρόπου, τῆς τοσαύτης περιόδου καταμηνύει ὁ πονηρός. Μανικοῦ γάρ τινος καὶ ὑπὸ ἐμπληξίας περινοστοῦντός ἐστι τὰ ῥήματα· καθὼς καὶ ἐτέρωθι ποιεῖται· Ὅτι ὁ

ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίη. Ἄγρυπνος γὰρ πολεμεῖ, καὶ περιέρχεται, τοὺς μὲν φίλους ὑπαγόμενος, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐξαιτούμενος· οὐ γὰρ ἐξουσιάζει ἡμῶν. Καί τι τοιοῦτον αὐτοῦ τὰ ῥήματα βούλεται· Ἐπειδὴ, φη σὶ, γήινων καὶ ἀερίων ὑποτασσομένων μοι, Ἰὼβ μό νος ἀνθίσταται, ἦκω αὐτὸν αἰτησόμενος. Στ. θ'. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ διάβολος, καὶ εἶπεν ἐν ἀντίον Κυρίου. Διδύμου. Ἴδιον δὲ τῶν πρὸς ἀρετὴν ἀπεχθάνο μένων, τὸ μὴ λογίζεσθαι γνήσια τὰ καλὰ τῶν πέλας, ἀλλὰ διαβάλλοντας λέγειν, ὡς ὅδε τις δίκαιός ἐστι, δι' ἀδυναμίαν τοῦ ἀδικεῖν· ὅδε τις σώφρων, διὰ τὴν καλουμένην ἡλιθιότητα· ὁ δὲ, χρήματα καὶ πορισμοὺς οὐκ ἔχει, διὰ τὸ πρὸς ταῦτα ἀνεπιτήδειον· καὶ ὅλως, οὐδεὶς φαῦλος ἀποδέχεται τινος ἀρετὴν, ὡς γνησίαν. Στ. ια'. Ἀλλὰ ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ἄψαι πάντων ὧν ἔχει, ἢ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει. Διδύμου. Χεῖρα Θεοῦ διαφόρως ἐκκληπτέον, ἢ τὴν κολαστικὴν καὶ εἰς τοῦτο ὑπηρετικὴν δύναμιν, ἢ τις καὶ σκευὸς ὀργῆς λέγεται κατὰ τὸ, Ἡ χεὶρ σου ἔθνη ἐξωλόθρευσεν· ἢ τὴν φρουρητικὴν καὶ σκεπαστικὴν δύναμιν, ὡς τὸ, Ἐπλάσας με, καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά σου. Ἐνταῦθα τοίνυν τὸ, Ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου, ἀντὶ τοῦ, πληκτικῶς αὐτοῦ περιδραξαι, εἴρηται· τὸ δὲ, Ἄψαι αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ, 39.1124 καθάψαι, ἐπάγαγε θλιβερά. Ἐχομεν δὲ καὶ τούτου παράδειγμα τὸ, Μὴ ἄψησθε τῶν χριστῶν μου. Οὐ γὰρ τὴν ἀπλὴν ἀφὴν ἀπαγορεύει, ἀλλὰ τὴν κατὰ τῶν ἀγίων τόλμαν ἐπὶ κακώσει. Ὅρα δὲ ὅπως πανοῦρ γως, καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, οὐ λέγει, ὅτι Ἐπίτρεψόν μοι, ἀλλὰ, Σὺ ποίησον. Σύννοιδε γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, καὶ ὅμως μέμνηε καὶ ἀλαζονεύεται, ὅπερ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας ἐστί. Σὺ δὲ μοι θεωρεῖ καὶ ἐτέραν κακίαν, καὶ τυφλότητα διαβολικὴν, ὅτι τὸν μόνον ἀγαθὸν πείθειν ἐθέλει κακοποιεῖν· κατὰ πολλὴν δὲ λίαν ὠμότητα, οὐκ ἀρκεῖται μέρος αὐτοῦ τῆς οὐσίας ἀπολέσαι, ἢ τινὰς τῶν παίδων, ἀλλ' ἀθρόον αὐτὸν πάντων ἔρημον καταστήσαι βούλεται· διὸ οὐ μερὶ κῶς, ἀλλὰ καθολικῶς ἐξαιτεῖται τὸν δίκαιον, λέγων· Ἄψαι πάντων ὧν ἔχει, γύμνωσον αὐτὸν πάσης ἀνθρώπινης ἐλπίδος, ἔστω θλίψεων καὶ θρήνων εἰκῶν ἀπαραβλήτος. Τότε γὰρ καὶ τὸ εὐχάριστον καὶ τὸ εὐγνωμον θαυμασθήσεται, ταῖς μεταβολαῖς μηδαμῶς ἐλεγχόμενον. Εἰ οὐκ εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει, τουτέστιν ἐὰν μὴ τότε σε φανερώς βλασφημήσῃ, καὶ ἐναντίον σου θρασυόμενος ἀκονήσῃ τὴν γλώσσαν, ἅτε τῶν συμφορῶν μὴ βαστάζων τὸ μέγεθος. Κάνταῦθα τοίνυν, ἀντὶ τοῦ, καταράσεται, καὶ βλασφημήσει σε, ὁ διάβολος εἶπε, τῷ εὐφημοτέρῳ χρησάμενος ὀνόματι, ὅπως μὴ πρὸς Θεὸν τὴν τραχυτέραν προενέγκηται λέξιν, μηδὲ ἐρεῖ, ὅτι ἐξ ἐναντίας ἀν σοι ἔση, τῷ Θεῷ. Στ. ιβ'. Τότε εἶπεν ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ· Ἴδου πάντα ὅσα ἔχει δίδωμι ἐν τῇ χειρὶ σου, ἀλλ' αὐτοῦ μὴ ἄψη. Διδύμου. Τὸ γὰρ, Ἴδου δέδωκα πάντα ἐν τῇ χειρὶ σου, παραστατικόν ἐστι τοῦ μὴ χωρὶς θείας συγχωρήσεως ὑποπίπτειν τινὰ πειρασμοῖς. Ἴνα δὲ φανερόν γένηται, ὅτι μέτρῳ καὶ τὴν συγχώρησιν ποιεῖται, ἐπιφέρει, Ἀλλ' αὐτοῦ μὴ ἄψη. Ὅθεν δῆλον, ὅτι οὔτε εἰμαρμένη αἰ περιστάσεις συμβαίνου σιν, οὔτ' ἐκ ταυτομάτου, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ συγχωρήσεως. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ διάβολος παρὰ τοῦ Κυρίου. Κατὰ δὲ τινὰς, εἰ μὴ ἔξω γέγονε τοῦ Θεοῦ ὁ διάβολος, οὐκ ἂν ἐνήργησε τὰ κατὰ τοῦ Ἰὼβ. Κυριολε κτεῖται δὲ ἐπὶ τούτου μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῦ Κατὶν τό· Ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου Κυρίου· ὁ δηλοῖ τὸ ἀφάνταστον τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτόν. Οὗτος γὰρ αἰὶ τῶν ἔξω τυγχάνει, εἰ καὶ προσποιητῶς ἦλθε μετὰ τῶν παραστατῶν τοῦ Θεοῦ. Στ. ιγ'. Καὶ ἦν ὡς ἡμέρα αὕτη. Διδύμου. Ἀκολουθῶς καὶ τῆς ἡμέρας μνημονεύει, καὶ τῆς συνελεύσεως τῶν τέκνων, ἵνα οὕτω καὶ τὸ τοῦ θανάτου αὐτῶν γένηται πιστὸν, ἀθρώως ὑφ' ἑνα καιρὸν ὑπὸ τὴν πῶσιν τῆς οἰκίας ἀποθανόντων. Στ. ιδ'. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθε πρὸς Ἰὼβ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, κ. τ. λ. Διδύμου. Κατανοεῖν δὲ ἄξιον, ὅπως τὰ τῆς ἀπαγελίας ἀθρώως γεγενημένα, καὶ ἐκ

τῆς διηγῆσεως ἔχει τὸ βαρὺ, καὶ τὸ πρὸς λύπην ὑπερβάλλουσαν ἐπὶ ῥεπές. Ἄλλ' εἰ καὶ ἱκανὰ ἦν ταράξαι, διὰ τὸ ἀθρόον 39.1125 τοῦ χαλεποῦ, ὅμως οὐκ ἐταράχθη ὁ δίκαιος. Εἴρηται γοῦν ἐν ἐνὶ τῶν ψαλμῶν περὶ τοῦ ἁγίου· Ἀπὸ ἀκοῆς πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται. Στ. ιζ'. Ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος, καὶ εἶπε πρὸς Ἰώβ, Πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέκαυσε τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς ποιμένας κατέφαγεν ὁμοίως, καὶ σωθεὶς ἐγὼ μόνος, ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαι σοι. Διδύμου. Οὐ γὰρ διάβολος ἐξουσίαν ἔχει, πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καταγαγεῖν, ἀλλὰ θεία κρίσει τοῦτο γεγένηται, ὅπως παραστήσῃ τῷ Σατανᾷ ὁ δεδωκὼς αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν τῶν τοῦ Ἰώβ Θεός, ὅτι οὐδὲ μέλει τῷ μακαρίῳ τῶν ἀνθρωπίνων, κἂν πολλὰς πλέκη μῆχα νᾶς. Καίτοιγε εἰ καὶ τὰ δόγματα τῆς ἀληθείας ἠκρι βωκῶς ὁ ἅγιος ἐγίνωσκεν, ὡς οὐκ ἄνευ Θεοῦ ἢ τῶν πειρασμῶν ἐπιτροπή γέγονεν, ἀλλ' ἱκανὸν ἦν τὸ γι νόμενον μεγίστην αὐτῷ φέρειν λύπην, διὰ τοὺς σκανδαλιζομένους, ὡς καὶ Θεοῦ κατ' αὐτοῦ χωροῦντος. Τὸ γὰρ τοὺς αἰχμαλωτίζοντας ἐπελθόντας, τὰ μὲν κτήνη ἀπελάσαι, τοὺς δὲ παῖδας ἀποσφάζαι, ἠδύνατο λογίσασθαι οἱ ἀπλούστεροι, ὅτι νόμῳ πολέμου, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ Θεοῦ γέγονεν· ὅτε δὲ πῦρ ἀπήγγελλται οὐρα νόθεν κατελθόν, δέος ἦν μή τις λογίζεται τῶν ἀσθενῶν, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἢ ἀρετὴ, καὶ παρὰ Θεοῦ τιμωρομένου τοῦ ταύτην ἔχοντος. Ἄλλὰ καὶ τούτου συμβάντος, ὁ ἅγιος οὐκ ὤκλασεν· ὅθεν πρὸς τὸ ἀνένδοτον τοῦ ἀθλητοῦ ἐναργέστατα εἴρηται [ἴσ. δηλοῦσθαι] τὸ, Ὅτε οὗτος ἐλάλει, καὶ οὗτος ἦλθεν. Ἴνα γὰρ μηδεμίαν τῶν πόνων ἀναψυχὴν τῷ παλαιστῇ δῶ, ἀλλὰ τῷ συνεχεῖ τῆς ἀγγελίας ταραξῆ τὸν δίκαιον, καὶ καθάπερ ναῦν, τῷ ἐπαλλήλῳ τῶν κυμάτων ὑποβρύχιον γενέσθαι παρασκευάσει τοῖς πάθεσι, πυκνὰ κατ' αὐτοῦ πέμπει τὰ πικρὰ βέλη τῶν συμφορῶν. Αὐτὸς ὁ τῶν κακῶν ἐργάτης, αὐτὸς ὁ ἄγγελος, αὐτὸς ἔπληξε τὰ κτήνη, καὶ αὐτὸς ἀπαγγέλλει τὴν πληγὴν, καὶ ταύτην κατὰ τὴν συνέχειαν, ἵνα μηδὲ ἀναπνεύσῃ ὁ ἀκούων. Στ. ιζ'. Ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος, καὶ εἶπε πρὸς Ἰώβ, Ὅτι ἵππεῖς ἐποίησαν ἡμῖν κεφαλὰς τρεῖς, καὶ ἐκύκλωσαν τὰς καμήλους, κ. τ. λ. Διδύμου. Τὸ γοῦν καὶ περὶ τῆς σφαγῆς τῶν παίδων ἀκοῦσαι, καὶ ἀνδρείως ἐνεγκεῖν, τοῦτο δείκνυσι τὴν ἀνδρείαν τε τοῦ δικαίου καὶ καρτερίαν. Δῆλον δὲ, ὡς ὑφ' ἐν πάντα γέγονε, μηδὲ ἀκουσάντων υἱῶν τὰ συμβεβηκότα, καὶ γὰρ ἐσημειώσατο ἡ Γραφή, ὅτι παρὰ τῷ πρεσβυτέρῳ αὐτῶν ἀδελφῷ ἠρίστων. Ταῦτα ἱκανὰ ἦν εἰς ἔκστασιν ἀγαγεῖν καὶ θορυβῆσαι τοὺς μὴ λογιζομένους τὰς συνεχεῖς τροπὰς τῶν πραγμάτων καὶ ἀλλοιώσεις, τοὺς συνέχειν πειρωμένους τὰ μὴ ἴδια, ὧν ἢ κτήσις λυπηροτέρα καὶ τῆς πρώτης στερήσεως. Ἦδη γὰρ τινες τῷ ἀθρόῳ τῆς μεταπτώσεως προσομιλήσαντες, καὶ περὶ αὐτὸν τὸν σώφρονα νοῦν ἐκινδύνευσαν, τοσοῦτον ἀλόντες ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅσον καὶ ἠγάπησαν τὰ μίσους ἄξια καὶ φυγῆς. Μετρεῖ γὰρ αὐτοῖς τὴν ἀθυμίαν, τῆς πολλῆς εὐθυμίας τὸ 39.1128 ἀβασάνιστον. Τὸ γὰρ μὴ πρὸς κτήσιν ἐλθόν, καὶ λύπης ἐστὶν ἀπείρατον· τὸ δὲ ἐν πείρᾳ γενόμενον, καὶ πρὸ τῆς στερήσεως σύννοικον ἔχει τὸν φόβον τοῦ πάθους, καὶ μετὰ τὴν στέρησιν δριμείας φέρει τὰς ὀδύνας. Εὐθυμία γὰρ ἀχαλίνωτος, καὶ νοῦς ἀπαιδαγώγητος, τελευταίοις ἀλίσκεται θρήνοις. Ἄλλ' οὐ τοι οὗτος ἦν Ἰώβ ὁ ἀοίδιμος, τῆς καρτερίας τὸ θαυμαστὸν χρῆμα, τῆς ἀνδρείας ὁ ἀκρότατος ὄρος, τὸ τῆς εὐσεβείας κεφάλαιον, τῆς φιλοσοφίας τὸ μέγα παράδειγμα. Φέρειν γὰρ οἶδε, καὶ εὐθυμίαν σωφρόνως, καὶ συμφορὰν γενναίως. Ἦ γὰρ προλαβοῦσα φιλοσοφία ταῖς μετὰ ταῦτα πληγαῖς οὐδαμῶς ἀπελέγχεται. Πῶς δ' ἂν καὶ ἐγένετο τὸ πάθος ἀφόρητον τῷ τὰ θεῖα πεπαιδευμένῳ, καὶ προασκηθέντι καλῶς τὴν εὐσέβειαν; Ὁ γὰρ τὸν πλοῦτον κοινὸν ἔχειν πεπαιδευμένος, ταῖς δαπάναις τῶν δεομένων πλουτεῖ, καὶ οὐκ εὐλαβεῖται τὴν στέρησιν· διὸ καὶ ἀφιστάμενος οὐ δυσχεραίνει, φιλοσοφίας δὲ μᾶλλον ἀφορμὴν τὸ πάθος πεποιήται, καὶ τοῖς φαιδροῖς

χαλινὸν ἐπιτιθεῖς τοῦ ἥθους τὸ μέτριον, καὶ τοῖς λυπηροῖς εἴκειν οὐκ ἀνεχόμενος, οἷα καὶ φρουρούμενος ἄνωθεν. Οἶδε γὰρ φιλοσοφία πρὸς ἑκατέραν μεταβολὴν σωφρονεῖν· ὅθεν οὔτε ταῖς πολυτελείαις ἐξύβρισε [ἴσ. ἐξυβρίζει] (πλουτεῖ γὰρ φιλοσοφίαν), οὔτε καταβαπτίζεται ταῖς συμφοραῖς (ἀσκεῖ γὰρ τὴν καρτερίαν), καὶ γίνεται αὐτῷ σωτηρίας ὁδὸς ἢ τοῦ βασκάνου πείρα. Ἔλαθε γὰρ ἑαυτὸν ὁ πολέμιος, ἐκεῖθεν ὁδοποιῶν αὐτῷ πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν, ὅθεν ἐλεῖν αὐτὸν προσεδόκησε· διὰ τοῦτο καὶ σύνοικος ἐπιβουλεύουσα διελέγχεται, καὶ παῖδων πανολεθρία τὴν εὐσέβειαν οὐ λυμαίνεται, καὶ πῦρ ῥέον ἀπ' οὐρανοῦ τὴν διάνοιαν οὐ παρακρούεται, σωζομένην ὑπὸ Θεοῦ· καὶ αἱ συνεχεῖς τῶν κακῶν ἀγγελίαι, καὶ αἱ πανταχόθεν οἰμωγαὶ τὴν καρτερίαν οὐ σαλεύουσι. Πᾶς γὰρ Θεῷ προσομιλῶν, μικρὰ φροντίζει τῶν κάτω καὶ φθειρομένων. Τοσοῦτω δὲ μᾶλλον οἰκειοῦται τοῖς ἄνω καὶ μένουσιν, ὅσω καὶ τῶν παρόντων ἐλαύνεται. Τὸ γὰρ τῆς πονηρίας πνεῦμα, καὶ ἡ τοῦ κλύδωνος ἐπανάστασις, δικαίαν οὐκ οἶδε καταβλάπτειν [ἴσ. καταβάπτειν] ψυχὴν· ἐφρούρει γὰρ αὐτὴν ὁ Θεὸς, μετρήσας τὴν συμφορὰν· τὰ μὲν ὅσα περὶ αὐτὴν, τῷ πειράζοντι συγχωρήσας, εἰς ἔλεγχον σώφρονος λογισμοῦ, τὸν δὲ νοῦν ἀπαθῆ φυλάξας, ᾧ καὶ πολεμεῖν ἐμελλεν, ᾧ καὶ παραταξάμενος, τῶν τοσοῦτων τροπαίων ἐκράτησεν. Στ. ιη', ιθ'. Ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἄλλος ἄγγελος ἔρχεται, λέγων τῷ Ἰώβ, Τῶν υἱῶν σου, κ. τ. λ. Διδύμου. Οὐ μάτην πρόσκειται τὸ, Τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν θυγατέρων ἐσθιόντων καὶ πινόντων, ἀλλὰ πρὸς ἐπίτασιν ἀνοίας, καὶ τοῦτο τοῦ διαβόλου πρᾶγμα τευομένου, ἵνα ἡ τῶν γεγενημένων ἐπαγγελία βαρεῖα γενομένη, λύπην ὑπερβάλλουσαν τῷ ἀγίῳ ἐμποιήσῃ. Κοιμωμένων γὰρ τῶν τέκνων εἰ συνέβη, τὸ τῆς πτώσεως ἀνεπαίσθητον λογιζόμενος, οὐχ οὕτως ἠνιάτο· πρόσκειται δὲ τὸ, ἐξαίφνης, ἐμφαντικὰ τοῦ μὴ δύνασθαι τινα διαδραῖναι, οὕτω συμβάντος τὰ πράγματος.

39.1129 ΚΕΦ. Β', στ. ζ'. Εἶπε δὲ ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ· Ἰδοῦ, παραδίδωμί σοι αὐτόν· μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον (ὁ δὲ Θεοδοτίων, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ οὐχ ἄψη). Διδύμου. Καὶ τοῦτο πρὸς ἡμετέραν ὠφέλειαν, ἵνα χαρακτήρ καὶ τύπος ἀνδρείας, καθάπερ ἐν στηλογραφίᾳ, ὁ Ἰώβ τεθεῖς, σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἀρετῆς, καὶ τοῖς τότε, καὶ τοῖς μεταγενεστέροις, ὑπάρξῃ· ὃ καὶ γέγονεν. Αὐτοῦ γὰρ ἔστιν ἀκοῦσαι τοῦ ἀθλητοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ λέγοντος· Οἶδα ἐγώ, ὅτι δίκαιος ἀναφανοῦμαι. Παραδιδούς δὲ ὁ Κύριός φησι, Μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφύλαξον. Ὅπερ νοηθεῖται οὕτως· Παρακοπὰς πολλάκις, καὶ τοῦ ἡγεμονικοῦ διαστροφὰς ἔντισιν ὁρῶμεν γινομένας, δι' οὓς οἶδε λόγους ὁ τὰ κρυπτὰ γινώσκων Θεός. Ἐπεὶ οὖν εἰς παραφροσύνην τὸν δίκαιον ἀγαγεῖν ἔσπευδεν ὁ διάβολος, καὶ ἔκστασιν φρενῶν, ἵνα καὶ ἄκοντα αὐτὸν τοῖς τῆς βλασφημίας περιβάλλῃ ῥήμασιν, Ἰδοῦ, φησὶ, παραδίδωμί σοι ὃν ἐξητήσω, ἵνα κάκεῖνος πλεῖον εὐδοκιμήσῃ, καὶ σὺ αἰσχυνθῆς [ἴσ. αἰσχυνθῆς]· πλὴν μὴ κάρων αὐτῷ καὶ διαστροφὴν ἐργάσω τοῦ ἡγεμονικοῦ. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἐφεῖται σοι, ἵν' ἐρῶμένῳ τῷ λογισμῷ τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν ἐνδείξηται ἀνδρείαν, ἀλλὰ σαρκῶν ἄπτου, καὶ ὀστέων, ὡς ἐξητήσω. Στ. θ'. Χρόνου δὲ πολλοῦ προβεβηκότος, εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνὴ αὐτοῦ· Μέχρι τίνος καρτερήσεις, λέγων· Ἰδοῦ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν, προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου; Διδύμου. Ἀτονήσας ἐκ τῶν τοσοῦτων προσβολῶν ὁ διάβολος, καὶ οὐκ ἔχων ὅτι ποιήσῃ λοιπὸν, ἐπὶ τὴν τῆς ἀρχαίας ἐπιβουλήν ἔρχεται μνήμην, καὶ τοῦ γυναικίου διάνοιαν ὑποσύρας, δι' ἐκείνης σαλεύειν ἐπειράτο τὸν ἀθλητὴν· καὶ τρίτον αὐτῷ πλέκει πάλαι σμα, τὴν αὐτῆς ὁμιλίαν, ἴσως διὰ ταύτης τὸν Ἰώβ, ὡς καὶ διὰ τῆς Εὐας τὸν Ἀδὰμ, ἀπατήσειε. Χρόνου γὰρ πολλοῦ προβεβηκότος, ὡς οὐδὲ αὐτὸς δεδύνηται

σεῖσαι τὸν τῆς εὐσεβείας πύργον, τὰ τῆς ὀλιγωρίας προφέρειν πείθει τὴν γυναῖκα ῥήματα. ΚΕΦ. Γ', στ. η'. Ἄλλα καταράσαιτο αὐτὴν ὁ καταρώμενος τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ὁ μέλλων τὸ μέγα κῆτος χειρώσασθαι. Διδύμου. Καλῶς δὲ τὸ, Ὁ μέλλων χειρώσασθαι, εἴρηται, δηλοῦν τὸ κατὰ τὴν ἐνανθρώπησιν μυστήριον, ὡς μήπω τότε γεγονός, μέλλον δὲ γενέσθαι. Οὐ γὰρ ἤρμοζε γυμνῇ τῇ θεότητι καταργῆσαι [ἴσ. καταργηθῆναι] τὸν κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου διάβολον, ἀλλὰ διὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Λόγου [ἴσ. τοῦ Λόγου ἀνθρώπου] γεγενημένου ἐκ σπέρματος τοῦ ἀπατηθέντος ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καύχημα γὰρ ἦν τῷ πονηρῷ, εἰ γυμνῇ τῇ θεότητι χειρωσάμενος αὐτὸν ὑπήρξε. Τὰ διάφορα δὲ ὀνόματα τοῦ διαβόλου, ἐνεργείας αὐτοῦ διαφόρους, οὐκ οὐσίας, δηλοῖ. Διάβολος γὰρ καὶ ἀντι κείμενος, καὶ πονηρὸς, καὶ λέων, καὶ δράκων, καὶ ὄφις, καὶ θηρίον, καὶ κῆτος, διὰ τὸν τρόπον λέγεται, διαφόρως αὐτοῦ τὴν κακίαν ἐνεργοῦντος· ὅπερ ἀνα τρεπτικόν ἐστι τοῦ Μανιχαϊκοῦ δόγματος. 39.1132 ΚΕΦ. Δ', στ. β'. Μὴ πολλάκις σοι λελάληται ἐν κόπῳ; ἰσχὺν δὲ ῥημάτων σου τίς ὑποίσει; Διδύμου. Ἡ τὸ, Πολλάκις σοι λελάληται ἐν κόπῳ; δηλοῖ, ὅτι καὶ αὐτὸς σὺ πολλάκις ἐχρήσω λόγους πρὸς τινὰς περιπεπτωκότας θλιβεροῖς, καὶ παράκλησιν αὐτοῖς προσήγαγες ἐν κόπῳ, τουτέστιν ἐν ταῖς συμφοραῖς καὶ ταῖς θλίψεσι· νῦν δὲ τὰ σὰ ῥήματα ὀλιγωρίας πεπληρωμένα οὐδεὶς οἶός τέ ἐστι φέρειν, ἀλλὰ τὸ τραχύ σου τῶν λόγων καὶ τὸν ἄγαν ἡσυχά ζεῖν βουλούμενον διανίστησι πρὸς ἀντιλογίαν. Στ. ι'. Σθένος λέοντος, φωνὴ δὲ λεαίνης, γαυρία δὲ δρακόντων ἐσβέσθη. Μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν· σκύμνοι δὲ λέων των ἔλιπον ἀλλήλους. Διδύμου. Λαμβάνει φύσιν ἀλόγων οὐ πάνυ τοι χρησίμην τῷ γένει τῷ ἡμετέρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπίβουλον, καὶ κατασκευάζει, ὅτι πᾶν τὸ ἄδικον καὶ ὑπερὶ φανον ἀπόλλυσιν ὁ Θεός. Ἀπόλλυται γοῦν, φησὶν, ὁ ἀνυπόστατος λέων, ὅταν βούληται Θεός· σβέννυται δὲ τὸ ἄγριον φθέγμα τῆς λεαίνης, δι' οὐ ἐκδειματοῖ τῶν θηρίων τὰ ἀσθενέστερα· καὶ οἱ δράκοντες ἐταπεινώθησαν· ἐξέλιπε δὲ ὁ μυρμηκολέων, μὴ χορηγηθείσης αὐτῷ τροφῆς· καὶ οἱ σκύμνοι τῶν λεόντων ἔλιπον ἀλλήλους, οὐκ εἰς διαδοχὰς παραπέμπονται. Κατὰ μέντοι τὴν ἱστορίαν, ἐπειδὴ εἶπεν Ἐλιφάζ, ὅτι οἱ σπεύροντες τὰ ἄτοπα, ἀπὸ προστάγματος Κυρίου ἀπολοῦνται, ἐπήγαγεν, ὅτι καὶ λέων καὶ δράκων τὸ αὐτὸ πείσεται, Θεοῦ βουλομένου. Ὁ τοίνυν καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις τὴν εὐταξίαν διατηρῶν, πολλῶν μᾶλλον ἐπ' ἀνθρώπων. Στ. ιζ'. Τί γάρ; μὴ καθαρὸς ἔσται βροτὸς ἕναντίον τοῦ Κυρίου; ἢ, ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἄμεμπτος ἀνήρ; Διδύμου. Οὐκ ἂν, φησὶ, τοῦτο εἴποις, ὡς ἅμαρτημάτων ἐκτὸς ὢν, ταῦτα πέπονθας· ἐπεὶ μηδὲ ἔστιν ἀνθρώπου φύσιν πρὸς τὴν τῶν νόμων ἀκρίβειαν πολεμεῖσθαι. Ἔστι γὰρ ὅτε μὲν καὶ ἐκουσίως, πολλάκις δὲ καὶ ἀκουσίως περιπίπτωμεν, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν. Τοῦτο μέντοι πιθανὸν ὑπάρχον, εἰ κατὰ τὴν ἔννοιαν ἐξετάζοιτο, ἔχει τὸν ἔλεγχον. Εἰ γὰρ δι' ἁμαρτίας ὁ περιπίπτων ἀνιάρως θλίβεται, οὐδεὶς δὲ καθαρὸς, οὐδεὶς ἐκτὸς ἀνιάρων ὑπάρξειεν ἄν. Στ. η'. Κύριον δὲ τὸν πάντων Δεσπότην ἐπι καλέσομαι, τὸν ποιοῦντα μεγάλα, καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἔνδοξα καὶ ἐξαισία, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς. Διδύμου. αἰτιασάμενος τοὺς ἄφρονες, καὶ εἰπὼν ἃ εἶπε περὶ αὐτῶν, νῦν προνοητὴν ὁμολογεῖ καὶ δημιουργὸν τὸν Θεὸν, διὰ τῶν ἐκτιθέντων. Οὐκ ἀπεικὸς δὲ αὐτὸν ταύτας ἔχειν τὰς διαλήψεις, ἄνδρα σοφὸν ὄντα τὰ ἀνθρώπινα. ἔχει δὲ καὶ περὶ ἀοράτων καὶ ὁρατῶν διάληψιν, περὶ ἀνεξιχνιάστων λέγων, καὶ μεγάλων, καὶ ἐνδόξων, ὑετοῦ τε καὶ ὕδατος· ὅπερ ὕδωρ εἰ διαστέλλοι τοῦ ὑετοῦ, τὸ ἐκ πηγῶν, καὶ χειμάρρων, καὶ φλεβῶν εἴη ἄν λέγων. Φησὶ τοίνυν, ὅτι Ἐγὼ οὐ δοξάζω, οὐδὲ φρονῶ, ὡς οἱ ἀσεβεῖς, ἀλλάγε πρόνοιαν ἐπιστάμενος, καὶ εἰδὼς τὸν Θεὸν Δεσπότην 39.1133 πάντων, καὶ καιρῶν, καὶ τόπων, καὶ πραγμάτων, ἐπικαλοῦμαι αὐτὸν, πρέπειν τοῦτο ἡγούμενος, ὅς κατὰ καιροὺς θαυμαστά ἐργάζεται, καὶ

ἐκπλήξεως ἄξια, πρὸς ὠφέλειαν ἀνθρώπων, ὧν τὸ πλῆθος οὐδὲ λόγῳ καταλέξει οἶόν τε. Λέγει δὲ τὴν καθ' ἑκάστην γενεὰν ποικίλην γενομένην πρόνοιαν, κοινῶς τε πρὸς ἅπαντας, καὶ ἰδίᾳ πρὸς ἕκαστον. Ὡς γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν ἀριθμὸν εὐρεῖν, οὕτως οὐδὲ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐφικέσθαι προνοίας. Στ. ια'. Τὸν ποιῶντα ταπεινοὺς εἰς ὕψος, καὶ ἀπολωλότας ἐξεγείροντα. Διδύμου. Μεταβαίνει καὶ ἐπὶ τὴν κατ' ἀνθρώπους πρόνοιαν, καὶ τοῦτο δὲ διακεῖμενος περὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτὸς ἐξ ὕψους ταπεινοῖ, ἐκ πενήτων πλουσίους, ἐξ ὑπηκόων ἄρχοντας, ἐκ νοσοῦντων ὑγιαίνοντας ἀπεργαζόμενος. Στ. ιζ'. Μακάριος δὲ ἄνθρωπος ὃν ἤλεγξεν ὁ Κύριος νουθέτημα δὲ Παντοκράτορος μὴ ἀπαναί νου. Αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν· ἔπαισε, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο. Διδύμου. Ἐλέγχει Θεὸς, καὶ τὴν τῆς μαστίγος ἐπάγει νουθεσίαν, οὐχ ἵνα ἀπολέσῃ, ἀλλ' ἵνα σώσῃ τὸν παιδευόμενον· καὶ σὺ τοίνυν μὴ καθυφείς τοῦ φρονήματος, μετ' εὐχαριστίας δέχου τὸν ἔλεγχον. Στ. ιη'. Ἐξάκις ἐξ ἀναγκῶν σε ἐξελεῖται, ἐν δὲ τῷ ἐβδόμῳ οὐ μὴ ἄψηταί σου κακόν. Διδύμου. Κατὰ δὲ τινὰς ὑποβάλλουσιν οἱ στίχοι, ὅτι εἰς ὅσον τις ὑπὸ τὸν ἐν ἑξ ἡμέραις γεγενημένον ὑπάρχει κόσμον, τὰς ἐν αὐτῷ ὑπομένει ἀνίας, καὶ θλίψεις· κἂν ἅγιός τις ὑπάρχη, ἔχει τὴν ἐκ τοῦ σώματος τῆς χρείας ἀνάγκην· ὑπερβὰς δὲ τὸν κόσμον, καὶ ἐν τῇ ἐβδοματικῇ ἀναπαύσει γεγενημένος, οὐκ αἰσθήσεται κακώσεως· ἐπεὶ καὶ τοῦ ἀφιλάργυρον ἔχοντος τὸν τρόπον οὐχ ἄπτεται ζημία. Ὁ δὲ νοῦς τοιοῦτος· Ἐν τῷ νῦν αἰῶνι γυμνάσει σε, καὶ ἐν τῷ μέλλοντί σε δοξάσει. Οὐκ ἀνάγκη δὲ ταῖς θεωρίαις τὰς ἱστορίας ἐξομαλίζειν ἐξῆς. Στ. κς'. Ἐλεύση δὲ ἐν τάφῳ, ὡσπερ σῖτος ὠριμος, κατὰ καιρὸν θεριζόμενος· ἢ ὡσπερ θημωνία ἄλωνος καθ' ὥραν συγκομισθεῖσα. Διδύμου. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ συγκομιζομένη θημωνία, τὴν πλήρωσιν, καὶ τελείωσιν, καὶ ὅτι ἐπ' ἀσφαλοῦς λοιπὸν τῷ ὄντι ἐστὶν ὁ τέλειος.

ΚΕΦ. ', ΣΤ. Ε'. Τί γάρ; μὴ διακενῆς κεκράξεται ὄνος ἄγριος, ἀλλ' ἢ τὰ σῖτα ζητῶν; εἰ δὲ καὶ ῥήξει φωνὴν βοῦς, ἐπὶ φάτνης ἔχων τὰ βρώματα; Διδύμου. Μὴ γὰρ ματαίως φωνὴν ἀφήσιν ὄνος ἄγριος, ἀλλ' ἐνδεόμενος τροφῆς· ἀλλ' οὐδὲ βοῦς μὴ κᾶται, ἐπὶ φάτνης βρωμάτων κειμένων· ὥστε μὴδὲ ἐμὲ αἰτιῶ, εἰ κράζω, κατὰ τὴν σὴν ὑπόληψιν, διὰ τὰ ἀνιαρὰ, τῆς φύσεως ἀσθενοῦς ὑπαρχούσης. Ταῦτα δὲ φησὶν ὁ δίκαιος, ὅτι Ὡς οὐ μάτην ἀνακράζει ὄνος, ἢ 39.1136 βοῦς, ἀλλ' ὅταν ἐπιλείπη τὰ βρώματα· οὕτως οὐδὲ ἐγὼ ἠθύμουν, εἰ μὴ πρὸς ἔσχατον ἐληλάκειν κακοῦ, ἄγων τὸν Ἑλιφᾶζ πρὸς τὸ μὴ μέμφεσθαι τὸν ὀδυνώμενον, εἰ κράζει. Οὐ γὰρ ἀναίσθητον εἶναι δεῖ τὸν δίκαιον, κἂν καρτερῶς φέρῃ τὰ θλίβοντα. Αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἐστίν, ὅταν αἰσθήσιν τῶν ἐπιπόνων δεχόμενός τις, ὑπερφρονῆ τῶν ἀλγηδόνων διὰ τὸν Θεόν. Στ. ζ'. Εἰ βρωθήσεται ἄρτος ἀνευ ἀλός; εἰ δὲ καὶ ἔστι γεῦμα ἐν ῥήμασι κενοῖς; Διδύμου. Πρὸς δὲ διάνοιαν, Ἄπας λόγος κενός καὶ μάταιός ἐστιν, ἔστερημένος πράξεως ἐναρέτου. Τούτου παραστατικὸν τὸ, Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει, οὐκ ἐν κεναῖς ὑποσχέσεσιν, ἀλλ' ἐν λόγῳ ἐνεργεῖ τὰ τῆς σωτηρίας ὑπάρχει. Στ. ιε'. Οὐ προσεῖδόν με οἱ ἐγγύτατοί μου· ὡσπερ χειμάρρους ἐκλείπων, ἢ ὡσπερ κῦμα, παρ ἠλθόν με. Διδύμου. Καὶ οἱ δοκοῦντες δὲ φίλοι εἶναι, ἐνστάτος δὲ θλιβεροῦ καιροῦ ἐλεγχόμενοι, ὅτι ψεύδονται τὴν φιλίαν, καὶ σχηματίζονται, λόγον τε ἂν [ἴσ. λέ γοι ντ' ἂν] χεῖμαρρος καὶ κῦμα, διὰ τὸ ἀβέβαιον καὶ ἄπιστον. Ὡς γὰρ ὁ χεῖμαρρος δόκησιν παρέχει αὐθιγενοῦς καὶ ἀεννάου ποταμοῦ, καὶ τὸ κῦμα κορυφούμενον τοῖς ἀπείροις δοκεῖ μὴ ἂν ποτε ταπεινωθῆναι ἤλεγξε [ἴσ. ἐλέγχει] δὲ καὶ τὸν χεῖμαρρον πρόσκαιρον ὄντα ὁ αὐχμὸς, καὶ τὸ κῦμα ἢ νηνεμία· οὕτω καὶ τοὺς ὑποκρινόμενους τὰ τῆς φιλίας, καιροῦ ζάλη δείκνυσι πολὺ τι πρὸς τοὺς ἀληθινούς φίλους ἀντι κειμένους. Οἱ μὲν γὰρ δίκαιοι, ἦν ἔχουσι βεβαίω τητα πρὸς τοὺς

ἀγαπωμένους, ταύτην φαίνονται ἐν ἀνέσει, καὶ ἐν περιστάσει τηροῦντες, τὸν ὄρον τῆς φιλίας μὴ διαστρέφοντες· καὶ οὐ θαῦμα, ὅπουγε καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀγάπην ἐκτείνουσι, μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην εἰρηνικοὶ ὄντες· οἱ δὲ φαῦλοι μέχρι μὲν τινος κρύπτουσι ὅπερ εἰσὶ, φωρῶνται δὲ ἐν τοῖς περιστατικοῖς, τὸ προσωπεῖον τῆς ἀγάπης ἀποδυσάμενοι. Τοῦτο τοίνυν καὶ τῷ Ἰωβ πρὸς δοκιμασίαν τότε συνέβαιεν· ἴσως δὲ καὶ τοῦτο τοῦ ἔξει τησαμένου ὑποβάλλοντος, πείθοντός τε καὶ τοὺς φίλους, διὰ τὸ πάθος καταφρονεῖν αὐτοῦ. Οὐ μικρὸν δὲ ἀνιᾶ ἐν τοῖς θλιβεροῖς ἀπουσία τῶν φίλων. Ταύτην ὑπομένων τὴν θλίψιν καὶ Δαβὶδ ὁ ἅγιος ἔψαλλε [ἴσ. ἔψαλε]. Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ ἐπέβλεπον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με. Καὶ πάλιν ἀποδυρόμενος, ἔλεγε· Ἐπελήσθην ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, ἐγενήθην ὡσεὶ σκευὸς ἀπολωλός. Στ. ιη'. Οἴτινές με διευλαβοῦντο, νῦν ἐπιπεπτώκασί μοι. Διδύμου. Ἴσως μὲν οὖν ἡρέμα τοὺς φίλους ἐλέγχει, ὅτι ἄγνοοῦντες τὴν αἰτίαν τῶν ἐπαγωγῶν, ἐπεμβαίνετε μοι, τολμῶντες τοιαῦτα λέγειν, ἃ μὴ πρότερον εἰρήκατε, διὰ τὴν πρὸς με εὐλάβειαν. Εἰκὸς δὲ ὅτι καὶ πολλοὶ τῶν ἄλλων διὰ τὴν συμφορὰν αὐτῷ ἐνήλλοντο. 39.1137 Στ. κα'. Ἀτὰρ δὲ καὶ ὑμεῖς ἐπέβητέ μοι ἀνελιμῶνως. Διδύμου. Καὶ τοὺς ἐπ' αἰτίᾳ ψεκτῆ περιπεσόντας σκυθρωποῖς νοουθετῶν τις, οὐκ ἐλέγχει, κατὰ λόγον [ἴσ. λόγου] κινούμενος· οὐ τοῦτο γὰρ πρόκειται· ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἀνδρείαν προτρέψασθαι, τοῦ γενναίως ἐνεγκεῖν. Τὸ γὰρ λέγειν, Διατί γὰρ ἡμαρτες; βαρὺ ναι ἐστὶ μᾶλλον ἢ πόνων κουφίσει. Καὶ γὰρ τῷ ὄντι ἀνελιμῶνως ἐπέστησαν αὐτῷ, ἐκ τοῦ πεπλανῆσθαι περὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ ὅτι τὸν μὴ ὑποκείμενον ἐλέγχω, ἐλέγχειν ἐπειρῶντο. Στ. κα'. Ὡστε ἰδόντες τὸ ἐμὸν τραῦμα, φοβήθητε. Διδύμου. Κηδεμονικώτατα δὲ ὁ ἅγιος καὶ πρὸς τοὺς μὴ ὀρθῶς διακειμένους πρὸς αὐτὸν προσφέρεται, ἀπὸ τῶν καθ' ἑαυτὸν κάκεινους διορθούμενος, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν διαλήψεως δεχόμενος τὴν ἀρχὴν τῆς παραινέσεως. Εἰ γὰρ πᾶς ὁ ἁμαρτάνων σκυθρωποῖς περιπίπτει, καὶ ὁ περιπεσὼν ἐξ ἁμαρτιῶν τοῦτ' ἔπαθεν, οὐδεὶς δὲ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου, καὶ ὑμεῖς φοβήθητε, ἐκ τοῦ ἡμετέρου τραύματος [γρ. πράγματος] τὸν φόβον δεχόμενοι. Στ. κδ'. Διδάξατέ με, ἐγὼ δὲ κωφεύσω· εἴ τι πεπλάνημαι, φράσατέ μοι. Διδύμου. Καὶ τοῦτο δὲ μετὰ πλείστης ὀφθελίας πράοτητος ὁ ἅγιος παιδεύει αὐτοὺς, πῶς χρῆσονται λόγοις πρὸς τοὺς ἐν περιστάσει· φησὶ γάρ· Διδάξατέ με, τουτέστι, Διδάσκειν ὀφείλετε, οὐκ ἐλέγχειν ἀκαίρως· εἰ μὴ καὶ τοῦτο πρὸς παιδείαν δεῖ ποιεῖν, καὶ τὸ [ἴσ. κατὰ] λεγόμενον ὑπὸ Παύλου· Ἐλεγχον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. Στ. κε'. Οὐ γὰρ παρ' ὑμῶν ἰσχὺν αἰτοῦμαι, οὐδὲ ἔλεγχος ὑμῶν ῥήμασί με παύσει· οὐδὲ γὰρ ὑμῶν φθέγμα ῥήματος ἀνέξομαι. Πλὴν ὅτι ἐπ' ὀρφανῶ ἐπιπίπτετε, ἐνάλλεσθε δὲ ἐπὶ φίλων ὑμῶν. Διδύμου. Ἀνδρείας δὲ καὶ τοῦτο. Πολλοὶ γὰρ πολὺ λάκισ τῶν ἐν περιστάσει, φορτικῶν ἀκούοντες λόγων, ἀποκάμνουσιν· ἀλλ' ὁ ἅγιος, οὔτε ὅλως τὸν ἔλεγχον τὸν ὑπὸ φίλων, οὔτε τοὺς λόγους πρὸς ὅλην γωρίαν ἐδέξατο, μὴ καταδεχόμενος αὐτὰ τὴν ἀρχὴν, ὡς δυνάμενα αὐτὸν σεῖσαι ἀλλὰ τὸ ἄλογον τῆς καθ' ἑαυτοῦ ἐπιπλήξεως, καὶ τὸ μάταιον τοῦ ἐλέγχου δεῖ κνύς, φησὶν, ὅτι Οὐ παύσει με ὁ ἔλεγχος ὑμῶν. Λόγος γὰρ χωρὶς ἔργων προσφερόμενος [ἴσ. προφερόμενος] ἀβέβαιός ἐστι καὶ ἄπιστος· ἄλλως δὲ καὶ μὴ ἀληθῶς προῖων, ἔτι τὸ ἀσθενὲς ἔχει· ὥστε καὶ ὑμεῖς τοιοῦτῳ ἐλέγχῳ χρώμενοι, οὐ παύετε [ἴσ. παύσετε] τάληθῆ λέγειν, οὐδὲ πρὸς τοὺς παρ' ὑμῶν λόγους εὐρήσετε ἡσυχάζοντα. Στ. κθ'. Καθίστατε δὴ, καὶ μὴ εἶη ἄδικον, καὶ πάλιν τῷ δικαίῳ συνέρχεσθε. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν γλώσσῃ μου ἄδικον, ἢ ὁ λάρυγξ μου οὐχὶ σύνεσιν μελετᾷ; Διδύμου. Ἐπιτρεπτικά δὲ ταῦτα καὶ ἀνεξίκακα [ἴσ. ἀλεξίκακα], παιδεύοντα σχολῇ, καὶ προσοχῇ, καὶ ἐξετάσει φθέγγεσθαι· ὃ δηλοῦται διὰ τοῦ, Καθίστατε. 39.1140 Τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται, Πρὶν ἐξετάσει, μὴ μέμφου. Μέγα δὲ

καὶ τὸ ἐπίταγμα τὸ, Μὴ εἶη ἄδι κον· οὐ γὰρ μικρὸν, ἐν λόγῳ μὴ πταίειν. Προτρεψάμενος δὲ αὐτοὺς σχολάσαι τῇ περὶ αὐτοῦ ἔξετάσει, ὅπερ διὰ τοῦ, Καθίστατε δὴ, καὶ μὴ εἶη ἄδικον, ἡρμήνευσεν· εἶτα εὐπαρβήσιαστον προφέρει λόγον, φάσκων· Οὐ γὰρ ἔστιν ἐν γλώσσῃ μου ἄδικον· ἡρέμα παρακρινῶν [γρ. παρακινῶν] [ἴσ. κατακρινῶν] αὐτοὺς, ἐξ ἧς εἶχον περὶ αὐτοῦ διαλήψεως, ὡς δι' ἁμαρτίας πεπονθότος· καὶ ἄλλως ὑποσημαίνων αὐτοῖς, ὡς οὐ πρὸς ἀσύνετον [ἴσ. suppl. πράγμα] ἔχουσιν, ἴν' ἐκ τούτου εἰς τὴν περὶ αὐτοῦ σκέψιν αὐτοὺς διεγείρη, ὥστε φρονίμως καὶ συνετῶς ταύτη χρῆσασθαι. ΚΕΦ. Ζ', στ. ι'. Ἐὰν γὰρ ἄνθρωπος καταβῆ εἰς ἄδην, οὐκέτι μὴ ἀναβῆ, οὐδ' οὐ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, οὐδ' οὐ μὴ ἐπιγνῶ αὐτὸν ἔτι ὁ τόπος αὐτοῦ. Διδύμου. Ἄλλοι [γρ. Τινές] δὲ φασιν, ὅτι οὐ παρ αἰνούμενος [ἴσ. παραιρούμενος] τὴν ἀνάστασιν, τοῦτο λέγει· ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπίκηρον δεικνύς· ἔπειτα, ὅτι ὁ ἅπαξ ἀποθανὼν, εἰς τόνδε τὸν φθαρτὸν βίον οὐχ ὑποστρέψει, οὐδὲ τὰ συν ἡθη πράττων ἐπιγνωσθήσεται· ὥστε τῶ, Οὐκέτι οὐ μὴ ἀναβῆ ἐξ ἄδου, συναπτέον τὸ, Εἰς τὸν ἴδιον οἶκον οὐκ ἐπιστρέψῃ· ἴνα εἶπῃ, ὅτι Ἀναβιώσεται μὲν, οὐ μὴν εἰς τὸν ἑαυτοῦ οἶκον ἐπιστρέψει. Ἄλλ' αὕτη μὲν ἡ ἐρμηνεία πιθανή, ἀληθεστέρα δὲ ἡ προτέρα, ὅτι ἡγνῶει τὰ περὶ τῆς ἀναστάσεως ὁ δίκαιος· ὅθεν καὶ πλέον ἐστὶ θαυμαστός, ὅτι μηδὲν τοιοῦτον ἐλπίζων, οὕτω τὴν ἄκραν ἀρετὴν κατώρθωσεν. ΚΕΦ. Η', στ. ια'. Μὴ θάλλει πάπυρος ἄνευ ὕδατος; ἢ ὑψωθήσεται βούτομον ἄνευ πότου; ἔτι ὄν, κ. τ. λ. Διδύμου. Εἰ δὲ χρῆ καὶ κομψότερον περὶ τούτων διαλαβεῖν· Τῶ ὄντι ἡ τῶν ἀσεβῶν ἐλπίς οὐ περὶ ὑφ' εσθηκότα γίνεται. Ἡ γὰρ ἐλπίς οὐδὲν ἕτερόν ἐστι κατὰ τὸ γένος, ἢ προσδοκία ἀγαθῶν· καὶ ὁ φοβούμενος δὲ προσδοκᾷ, ἀλλ' οὐκ ἀγαθὰ. Κακῶν γὰρ προσδοκία ἐστὶν ὁ φόβος, ἀγαθῶν δὲ ἡ ἐλπίς. Ἐπεὶ οὖν οὐχ ὑφ' εσθηκότα πράγματα οἱ ἀσεβεῖς προσδοκῶσιν, ἀπόλ' λυται αὐτῶν ἡ ἐλπίς. Ὡς γὰρ μένουσιν, τοῖς ἡδέσι χρῶνται, καὶ ἐν τούτοις ματαίαν ἔχουσιν ἐλπίδα. Καὶ ὁ μὲν δίκαιος ἐν τῇ αὐτοῦ ἀρετῇ, ὡς ἐν οἰκίᾳ, μένων, οὐδέποτε ἔξει τὴν τοιαύτην οἰκίαν ἀοίκητον· Ἡ δικαιοσύνη γὰρ αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ δὲ φαῦλος, ταύτης μὴ ἀντεχόμενος, οὐκ οἰκοδομεῖ αὐτὴν, οὐδὲ μένει ἐν αὐτῇ. Πάλιν ἡ ἀράχνη ποικιλίαν ἐπιδεικνυται, ἐξ ὑφ' ἀσματος φυσικοῦ κατεσκευασμένη, ῥᾶστα δὲ διαλύεται, ἐπιψαύσαντός τινος. Τὰ τῶν φαύλων οὖν ἔργα, καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς πολιτείας, ἀράχνη ἔοικεν οὐχ ὑφ' εσθηκότα. Ῥᾶστα γὰρ ἡ τῶν φαύλων ἐπίνοια, σκηνὴ ὀνομαζομένη, καταπίπτουσα, εὐάλωτός ἐστιν οὕτως, ὡς μηδὲ δοκεῖν γεγενῆσθαι ποτέ. 39.1141 Ὡσπερ ἄνευ ὕδατος οὐ πληθυνθήσεται ἔλος· οὕτως ἀδύνατον μὴ δεχόμενον ἐν διανοίᾳ ὠφέλειαν τῶν κρειττόνων, καρπὸν προενεγκεῖν ὠφέλιμον. Ἀρμόσει δὲ τὸ ῥητὸν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ὅτι καθάπερ ἀπὸ ὕδατος ὑπὸ τῆς προνοίας ταῦτα ἀρδεύεται, ἧς μὴ ἐπιούσης, ῥαδίαν ταῦτα καὶ εὐμάραντον ἔξει τὴν διάλυσιν. Πᾶν γὰρ, κἂν μικρὸν, κἂν μέγα ἦ, τὸ ἐν τῶ βίῳ, ὑπὸ πρόνοιάν ἐστι· ζηραίνεται δὲ, εἰ μὴ αὕτη ἐποπτεῖται. Στ. ιζ'. Ἐπὶ συναγωγῇ λίθων κοιμάται, ἐν δὲ μέσῳ χαλίκων ζήσεται· ἐὰν καταπίῃ, ὁ τόπος ψεύσεται αὐτόν. Διδύμου. Ὑψηλότερον δὲ εἰπεῖν· Οἰκός ἐστι λίθων σύνθεσις κατὰ τέχνην, πρὸς ἑτέρους ἔνωσιν ἔχων [ἴσ. ἐχόντων]· τοιοῦτον ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ ἀγιότης, καὶ αὐτὴ ἡ μετουσία τοῦ Πνεύματος· ἐσκορπισμένον δὲ τι, ἡ συναγωγὴ τῶν λίθων, καὶ μίξις τῶν χαλίκων, παραπλησίον τῇ κακίᾳ, τῇ μὴ ἐχούσῃ ἔνωσιν, ἀλλ' ἀταξίαν. Ὁ ἀσεβὴς οὖν ἅπασαν τὴν διαγωγὴν ἐν οἴκῳ κακίας ἔχει, διαλελυμένος, κατὰ τοὺς ἔξω τῆς οἴκου δομῆς λίθους, οἳ οὐχ ἀρμόζουσι τῇ οἰκοδομῇ τοῦ πύργου, κατὰ τὸν Ποιμένα· οὐδ' ἀκούουσιν· Ὑμεῖς δὲ ἐποικοδομεῖσθε ἐπὶ τῶ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν. Στ. ιθ'. Ἐκ δὲ γῆς ἄλλον ἀναβλαστήσει· ὁ γὰρ Κύριος οὐ μὴ ἀποποιήσεται τὸν ἄκακον. Διδύμου. Ἐπιμείνας τῇ τροπῇ τῶν βοτανῶν, τὸ ἀναβλαστήσειν, τέθεικεν. Ἄκακον δὲ ἐνταῦθα

λέγει, οὐ τὸν εὐήθη, ἀλλὰ τὸν μὴ ἔχοντα κακίαν· ἀμφότερα γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. Ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ περὶ τῶν αἰρετικῶν, ὅτι Διὰ τῆς χρηστολογίας ἐξ απατώσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων, ἀκάκους καλεῖ τοὺς εὐήθεις, τοὺς βραδεῖς τὴν νόησιν· ὅταν δὲ λέγῃ· Ἄκακοι καὶ εὐθεῖς ἐκολλῶντό μοι, τοὺς δικαίους σημαίνει· καθάπερ οὖν καὶ ἐνταῦθά φησιν, ὅτι ἐκ τίλλει μὲν τὸν φαῦλον ὁ Κύριος, φυτεύει δὲ ἀντ' ἐκεῖ νου τὸν ἄκακον· ἐκεῖνον μὲν γὰρ τιμωρεῖται. Εἰ δέ τις εἴη εὐσεβῆς, καὶ τῆς καθ' ἑτέρων κακίας ἀπέχεται, εἰ καὶ ἐν ἐσχάτοις ἐξετασθεῖη, πλείστης γοῦν αὐτῷ τῆς οἰκείας προνοίας μεταδίδωσι. Στ. κα. Πᾶν δὲ δῶρον ἀσεβοῦς οὐ δέξεται. Ἄληθινῶν δὲ στόμα ἐμπλήσει γέλωτος, τὰ δὲ χεῖλη αὐτῶν ἐξομολογήσεως. Διδύμου. Ἀληθινός ἐστιν ἐκεῖνος, ὁ μὴ ὑποκρινόμενος μηδὲ ἐπιμορφιζόμενος τὴν ἀρετὴν, ὁ μὴ σχηματιζόμενος σωφροσύνην, ἀλλὰ σώφρων ὢν, τὸ δίκαιον δικαίως διώκων. Τούτων οὖν τῶν ἀληθινῶν τὸ στόμα ἐμπλήσει ὁ Θεὸς γέλωτος, τουτέστιν ἀγαλλιάσεως. Ἀντὶ δὲ τῆς ἐξομολογήσεως, ἀλαλαγμοῦ εἶπον οἱ ἄλλοι.

ΚΕΦ. Θ', στ. ε'. Ὁ παλαιῶν ὄρη, καὶ οὐκ οἶδα σιν, ὁ καταστρέφων αὐτὰ ὄργῃ. Διδύμου. Οἶδα καὶ ἄλλα ὄρη, Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας, Ἴηρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη. Χριστὸς παλαιοῖ τὴν πρώτην Διαθήκην, καὶ οὐκ οἶδα σιν Ἰουδαῖοι, πρὸς οὓς εἴρηται· Εἰ ἐπιστεύετε Μωϋ 39.1144 σῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ κατέστρεψε τὰ μέχρι γράμματος ὄρη τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὸ ἀγίασμα· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ τὸν ἥλιον ἀμαυροῖ τῇ ἑαυτοῦ λαμπρότητι, καὶ τοὺς ἀστέρας. Βαβαί! Οἷα λέγει ἄνθρωπος νοσῶν καὶ ἐλκωμένος, ὄστρακον ἔχων, καὶ τὸν ἰχῶρα ξέων, ἄνθρωπος ἐπὶ κοπρίας καθεζόμενος! Ὁ παλαιῶν ὄρη, καὶ οὐκ οἶδασι. Τίνες οὖν εἰσιν οἱ λόγοι, ἴδωμεν· καὶ περὶ ποίων ὀρέων παλαιουμένων, καὶ ὑπὸ [ἴσ. ἐπὶ] τίνων, Καὶ οὐκ οἶδασιν. Ἦλθεν Ἰησοῦς ὁ καταστρέφων τὴν κατὰ τὸ γράμμα ἐκδοχὴν, καὶ τοὺς ταύτη μετὰ τὴν χάριν ἐμμένοντας, περὶ ὧν φησιν ὁ Ἀπόστολος· Ἐφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὄργῃ· τὰ πεπαλαιωμένα κατεστράφη, πεπαλαίωται τὰ τοῦ γράμματος, ἀνακεκαίνωται τὰ τοῦ πνεύματος, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος. Παράδοξον ὁ Ἰησοῦς πεποίηκεν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς προφήτας καὶ πεπαλαίωκε, καὶ ἀνεκαίνισεν. Στ. ζ'. Ὁ σεῖων τὴν ὑπ' οὐρανὸν ἐκ θεμελίων· οἱ δὲ στύλοι αὐτῆς σαλεύονται. Διδύμου. Κομψότερον δὲ τινες· Οἱ στύλοι ἦσαν τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ οἱ ἀπόστολοι. Οὗτοι γὰρ παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους Ἰησοῦ ἐσαλεύθησαν· Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοί ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Σεισμοὶ δὲ πολλάκις γεγόνασιν ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλ' οἱ γενόμενοι σεισμοὶ, καὶ πρὸ Χριστοῦ, καὶ μετὰ Χριστὸν, ἐκ μέρους γεγόνασιν· ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ οὐ γέγονε μερικὸς [γρ. μι κρὸς] ὁ σεισμός, ἀλλ' ὅλη ἡ γῆ ἐσεισθη ἐξ αὐτοῦ τοῦ κέντρου. Στ. ζ'. Κατὰ δὲ ἄστρον κατασφραγίζει. Διδύμου. Φέρεται δὲ, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους, ἐν ταῖς τρισὶν ὥραις ἐν αἷς ὁ ἥλιος ἐξέλιπε, τηνικαῦτα καὶ ἀστέρες ἐφάνησαν, ὡς ἐν νυκτί. Στ. ιγ'. Ὑπ' αὐτοῦ ἐκάμφθησαν κήτη τὰ ὑπ' οὐρανόν. Διδύμου. Πρὸς μὲν τὸ ῥητόν· Καὶ τὰ κήτη ἂν υπότακτα ἦν ἀνθρώποις, καὶ τὰ ἄλλα ἰοβόλα θηρία, εἰ μὴ αὐτὸς ταῦτα ὑπέταξε. Πρὸς δὲ θεωρίαν· Τὰ πονηρὰ πνεύματα, τὰ κήτη ἀλληγορικῶς καλούμενα, διὰ τὸ περὶ τοὺς κλύδωνας τῆς ψυχῆς διανήχασθαι, αὐτὸς ἔκαμψε, καὶ ἐταπείνωσεν. Οὐ γὰρ οἷα τέ ἐστιν ἀνθρωπεῖα φύσις· πρὸς αὐτὰ μὴ καμφθέντα ὑπὸ Θεοῦ [ἴσ. add. ἀντιστήναι]. Στ. κζ'. Ἐάν τε γὰρ εἶπω, ἐπιλήσομαι λαλῶν, συγκύψας τῷ προσώπῳ στενάξω, σείομαι πᾶσι τοῖς μέλεσιν· οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ ἀθῶν με ἑάσεις. Διδύμου. Ἡ μετριότης τοῦ ἀγίου ἐν τούτοις γνωρίζεται, καὶ μεγάλη εὐγνωμοσύνη. Εἰ γὰρ καὶ εἶπεν, ὅτι Δίκαιος ἀναφανοῦμαι, ἀλλ' οὖν οἶδε καὶ πέπεισται, ὅτι ὡς πρὸς Θεὸν δοκιμαστὴν ἄστρα καθαρὰ οὐκ ἔστιν ἐνώπιον αὐτοῦ,

οὐδ' αὐτὸς δηλονότι. Διό φησιν, ὅτι Ἐξεταστής μου γινόμενος ἀκριβῆς (Θεὸς γὰρ εἶ), οὐκ ἀθῶόν με ἑάσεις.

ΚΕΦ. Ι΄, στ. η΄. Αἱ χεῖρές σου ἔπλασάν με, καὶ ἐποίησάν με. 39.1145 Διδύμου. Διαφέρει δὲ τὸ, ἔπλασας, τοῦ, ἐποίησας. Πέπλασται μὲν γὰρ τὸ σῶμα ἐξ ὑποκειμένης τῆς γῆς, ἥτοι τῆς γυναικός· πεποιήται δὲ ἡ ψυχὴ μὴ προὑποκειμένου τινός· ὡς γὰρ ἀσώματος, οὕτω καὶ ἀμέριστος. Στ. ιδ΄. Ἐάν τε γὰρ ἀμάρτω, φυλάσσεις με· ἀπὸ δὲ ἀνομίας οὐκ ἀθῶόν με πεποίηκας. Διδύμου. Εἰκότως δὲ τοῦτο λέγει· Ἐπειδὴ γὰρ δημιουργὸν καὶ προνοητὴν ἑαυτοῦ οἶδε τὸν τῶν ὄλων Θεὸν, ἀκολουθῶν καὶ περὶ μακροθυμίας αὐτοῦ διδάσκει· ἐπίσταται γὰρ καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν μακάριον Δαβὶδ, ὅτι οὐκ ὀργὴν ἐπάγει καθ' ἑκάστην ἡμέραν, φυλάττει δὲ τὸν ἀμαρτάνοντα, οὐ βουλόμενος αὐτὸν ἀμαρτάνειν· [ἴσ. κατὰ τὸ] οὐ βούλεται δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὴν μετὰ νοίαν. Τὸ δὲ, οὐκ ἀθῶόν με πεποίηκας, οἱ ἄλλοι, οὐκ ἀθώωσεις με, οὐ καθαρῖσεις με, εἶπον. Στ. ιε΄. Ἐάν τε γὰρ ἀσεβήσω, οἴμοι· ἐάν τε ᾧ δίκαιος, οὐ δύναμαι ἀνακύψαι. Διδύμου. Τάχα δὲ καὶ τοιοῦτόν τι λέγει· Εἴτε προαιρετικῶς ἀμάρτω, οἴμοι· εἴτε ὡς ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβάσεως, καὶ εἰς ἡμᾶς διαβαινούσης ἐκ διαδοχῆς τῆς ὀφειλῆς, πάλιν οὐδ' οὕτως ἀνακύψαι δυνήσομαι, ὡς παντὸς ἀπηλλαγμένος ῥύπου. Τῶν γὰρ ἀμαρτημάτων, τὰ μὲν ἐκ προαιρέσεως τῆς ἡμετέρας ὑφίσταται, οἷς καὶ κόλασις ἔπεται· τὰ δὲ ἐκ προγόνων, οἷς καὶ κάθαρισις χρεωστεῖται. Στ. ιη΄. Ἰνατί οὖν ἐκ κοιλίας με ἐξήγαγες, καὶ οὐκ ἀπέθανον; Ὁφθαλμὸς δέ με οὐκ εἶδε, καὶ ὡσπερ οὐκ ὦν ἐγενόμην. Διατί γὰρ ἐκ γαστροῦ εἰς μνήμα οὐκ ἀπηλλάγη; Διδύμου. Ὅρα δὲ, ὅτι τῶν προσπεσόντων αὐτῷ πειρατηρίων ἐπιμνησθεῖς, ἐπὶ τὴν πρώτην αἰτίαν τῶν παθῶν ἀνατρέχει, τουτέστι τὴν παράβασιν, καὶ τὴν ἐκ φθορᾶς γένεσιν· καὶ οὐδαμοῦ μὲν κατὰ τῆς προτέρας τοῦ ἀνθρώπου ποιήσεως σχετλιάζει· τὸ δὲ πειρασθῆναι· τῆς ἐν βίῳ φθορᾶς, ἡγεῖται χαλεπὸν, κοιλίας τε καὶ γαστροῦ μνημονεύων. Ἡμεῖς γὰρ ἑαυτοῖς τῇ παραβάσει τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην ζωὴν ἐπεισηγάγομεν. Στ. κα΄. Ἔασόν με ἀναπαύσασθαι μικρὸν, πρὸ τοῦ με πορευθῆναι ὅθεν οὐκ ἀναστρέψω. Διδύμου. Εὐχῆς τρόπῳ ταῦτα προφέρει. Οὐ γὰρ αἱ ἐπικείμεναι ἀνία μικραὶ τυγχάνουσιν, οὐδὲ ἀναισθητῶς ἔφερε τὰς ἀλγηδόνας· τοῦτο γὰρ οὐκ ἦν ἀνδρείον, εἰ οὐκ ἠσθάνετο. Διδάσκει δὲ, ὅτι καὶ Θεοῦ δυνάμει ὑπ ἔμεινε, δι' ὧν εὐχεται, εὐχαρίστως λέγων· Ἐκχειρίαν μοι τῶν πόνων παράσχου, προσκαίρω ὄντι, καὶ εἰς αἰὶ ἀπόλλυσθαι μέλλοντι· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ, πορευθῆναι ὅθεν οὐκ ἐπανελεύσεται. Καὶ δόγμα [γρ. δεῖγμα] τι διδάσκει κάλλιστον, ὅτι ὁ ἅπαξ ἐξεληθὼν τοῦ βίου οὐκέτι εἰς τόνδε τὸν βίον ἐπαναστρέφει, ὡς μυθολογοῦσιν οἱ τὰς μετενσωματώσεις τερατευόμενοι. Εἶτα διηγεῖται τὰ ἐν ἄδου κακὰ, ἵνα γνῶμεν οἷων ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν ὁ Σωτὴρ, εἰπὼν τοῖς ἐν δεσμοῖς· Ἐξέλθετε· καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλυφθῆναι.

39.1148 ΚΕΦ. ΙΑ΄, στ. η΄. Ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ τί 39.1148 ποιήσεις; βαθύτερα δὲ τῶν ἐν ἄδου· τί οἶδας; ἢ μακρότερα μέτρου γῆς, ἢ εὐρους θαλάσσης; Διδύμου. Δεῖξαι δὲ βούλεται διὰ πάντων τούτων, ὅτι ἡ τῶν ἀνθρώπων γνῶσις μεμετρημένη ἐστὶ, μὴ ἐφικνουμένη τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων. Καὶ νῦν γοῦν ὁ οὐρανὸς, φησὶν, ἐστὶ, καὶ ἄδου βαθύτερα, καὶ μακρότερα γῆς, καὶ τοῦ εὐρους [ἴσ. τὸ εὐρος] τῆς θαλάσσης, λέγει τι περὶ αὐτῶν, εἰ δύνασαι. Αἰνίττεται δὲ ἴσως, ὅτι κἂν ἐπιχειρήσῃ τις περὶ γῆς, καὶ θαλάσσης, καὶ οὐρανοῦ λαλήσῃ, ἀλλὰ τὰ ὑπὲρ ἐκεῖνα ἀγνοεῖ. Στ. ιβ΄. Ἄνθρωπος δὲ ἄλλως [ἴσ. τὴνάλλως] νήχεται λόγοις, βροτὸς δὲ γεννητὸς γυναικὸς ἴσα ὄνῳ ἐρημίτῃ. Διδύμου. Τὸ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἀσφαλὲς παραβάλλων ταῖς τῶν

ἀνθρώπων ἐπιβολαῖς, νήχεσθαι αὐτοὺς ματαίως ἔφησε, μὴ δυναμένους πᾶσαν τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν λογισμῶ περιλαβεῖν. Διὰ δὲ τοῦ ἐρημίτου ὄνου, παρίστησι τὸ σφόδρα νωθὲς αὐτῶν πρὸς τὴν κατάληψιν τῶν κριμάτων, ὑπερβολικῶ χρώμενος τῷ λόγῳ. ΚΕΦ. ΙΒ΄, στ. δ΄. Δίκαιος γὰρ ἀνὴρ καὶ ἄμεμ πτος ἐγενήθη εἰς χλεύασμα. Διδύμου. Ἐπισήμηναι δὲ, ὅτι ὅταν μὲν τὰ ἐλάτ τονα λέγη, ἑαυτῷ αὐτὰ προσάγει, οὐ γὰρ ἐστὶν ἐπὶ δεικτικὸς δι' ἀτυφίαν· ὅταν δὲ τὰ μείζονα καταλέγη, εἰς τὸ καθόλου ἀνάγει τὸν λόγον· ὡσπερ οὖν κὰν ταῦθα μονονουχί φησι, Μὴ γελάσθωσαν οἱ δίκαιοι, ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ πάσχουσιν, ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς βούλεται.

ΚΕΦ. ΙΓ΄, στ. γ΄. Οὐ μὴν δὲ ἀλλ' ἐγὼ πρὸς Κύριον λαλήσω. Διδύμου. Αἰτιασάμενος τοὺς φίλους ὡς σφαλλομέ νους, φησὶν, ὅτι Πρὸς Κύριον λαλήσω, τὸ εὐπαρῆρη σίαστον ἑαυτοῦ δεικνύς. Στ. δ΄. Ὑμεῖς δὲ ἐστε ἰατροὶ ἄδικοι, καὶ ἰαταὶ κακῶν πάντες Διδύμου. Ἄδικος δὲ ἰατρός ἐστι, κατὰ τὸ πρόχει ρον, ὁ ἄλλα βοηθήματα παρὰ τὰ συμφέροντα προσ ἄγων τοῖς κάμνουσι· διττῶς δὲ τοῦτο γίνεται, ἢ ἐξ ἀπειρίας τοῦ ἱατροῦ, ἢ ἐκ κακοηθείας. Οὗτοι δὲ οἱ ἐλεγχομένοι, ἐξ ἀμαθίας μᾶλλον ἢ ἐκ κακουργίας, ἔλεγον τῷ Ἰώβ, ὅτι Δι' ἀμαρτήματα πάσχεις, οἷό μενοι παρακλήσεως προσάγειν λόγους. Ἄδικοι οὖν κατὰ τὸ ἀγνοεῖν τὴν αἰτίαν. Τὸ δὲ, Ἰαταὶ κακῶν πάντες, εἴη ἂν λέγων, κατὰ τῶν οἰομένων μεγάλα περὶ ἑαυτῶν, ὡς δυναμένων ἰάσασθαι τὰ περιστατι κῶς ἑτέροις συμβαίνοντα. Στ. ζ΄. Ἀκούσατε δὲ ἔλεγχον τοῦ στόματός μου, κρίσιν δὲ χειλέων μου προσέχετε. Διδύμου. Κατανοήσατε ἃ μέλλω λέγειν εἰς ἔλεγχον ὑμῶν, καὶ ἐννοήσατε εἰ κεκριμένως φθέγγομαι. Στόμα δὲ καὶ χεῖλη ἀντὶ τοῦ λόγου φησὶν. Ἐλέγ χει δὲ ὁ ἅγιος, ὡς ἅγιος, καὶ κρίνει ὡς πρέπει αὐτῷ. Οὐ γὰρ ἄκαιρον ἔλεγχον ἔχει ὁ δίκαιος, οὐδὲ ψευδῶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλὰ κεκριμένως καὶ νομίμως χρῆται τῷ ἐλέγχῳ καὶ τῇ κρίσει· Στόμα γὰρ δικαίου με 39.1149 λετήσει σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν. Στ. ια΄. Εἰ δὲ καὶ κρυφῆ πρόσωπα θαυμάσεσθε, πότερον οὐχ ἡ δίνη αὐτοῦ στροβίσει ὑμᾶς; [Ὁ δὲ Σύμμαχος, Μὴ κρύφα πρόσωπον αὐτοῦ δυσ ωπηθήσεσθε; μὴ οὐχὶ ἡ κίνησις αὐτοῦ πτοήσει ὑμᾶς;] Ὁ φόβος, κ. τ. λ. Διδύμου. Ὁ ἄριστος κριτὴς πραγμάτων ἐστὶν ἐξεταστής, οὐκ εἰς πρόσωπον βλέπει τῶν κρινομένων. Ἐὰν γὰρ ὦσιν οἱ κρινόμενοι πλούσιοι, ἢ ἄρχοντες, ἢ κατ' ἄλλην ἀξίαν [γρ. ἐξουσίαν] ὑπερ ἔχοντες, οὐκ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν σκοπεῖ, ἀλλ' εἰς τὰς πράξεις ἃς κρίνει. Οὔτε γὰρ πλουσίῳ προστίθε σθαι δεῖ, οὔτε πένητος τὴν ἔνδειαν ἐλεοῦντας, παρ ὁρᾶν τὸ δίκαιον· διὸ εἴρηται, Οὐκ ἐλεήσεις πτωχὸν ἐν κρίσει. Στ. ιγ΄. Κωφεύσατε ἵνα λαλήσω, καὶ ἀναπαύ σωμα θυμοῦ, ἀναλαβῶν τὰς σάρκας μου τοῖς ὀδοῦσιν. Διδύμου. Τάχα γε τρόπον τινὰ ὑπαναπαύει [ἴσ. ἐπαναπαύει] τοὺς φίλους. Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὺς ἠτιάσατο πρότερον, ὡς παρακλήτορας κακῶν ὄντας (οὐ γὰρ παρεκάλουν ὡς ἔδει, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν λύπην ἠγειρον καὶ τὴν ὀδύνην τοῦ δῆθεν παρακαλουμένου), νῦν λέγει, ὅτι Λήξω τοῦ πρὸς ὑμᾶς θυμοῦ, ἀναλαβῶν τὰς σάρκας μου τοῖς ὀδοῦσι· τουτέστιν, Οὐκέτι καθ' ὑμῶν ὀργίσομαι, ἀλλὰ κατ' ἑμαυτοῦ. Στ. ις΄. Καὶ τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν· οὐ γὰρ ἐναντίον αὐτοῦ δόλος εἰσελεύσεται. Διδύμου. Δι' ὅλων δὲ σπουδῆ τῷ δικαίῳ ἐστὶ, παιδεῦσαι τοὺς φίλους τὴν αἰτίαν τῶν ἐπιπόνων, ἵνα κερδήσῃ αὐτοὺς μὴ ἐναντία δοξάζειν. Σωτηρίαν γὰρ ταύτην [ἴσ. τοῦτο] ἐλογίζετο, τὸ τούτους γνῶναι τὸν περὶ τούτου τῆς προνοίας λόγον, ὃν φανερῶσαι βουλό μενος, ἔλεγε τὸ, Ἐλέγξω· πολλάκις γὰρ ὁ ἔλεγχος τὴν ἀπόδειξιν σημαίνει. Τὸ οὖν ἀψευδὲς αὐτοῦ παρα στήσαι θέλων καὶ τὸ εὐλαβὲς, λέγει, ὅτι Ἄ λέγω, Θεοῦ ὀρώντος φθέγγομαι. Οὐ γὰρ οἷόν τε ἀπάτην τινὰ γενέσθαι Θεῷ, ὡς [ἴσ. ἢ] δόλον εἰσελθεῖν ἐν ὄπιον αὐτοῦ. Στ. κζ΄. Ἐφύλαξας δέ μου πάντα τὰ ἔργα. Διδύμου. Οἶδεν ὁ μακάριος τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰ ρημένον, ἅγιος ὢν,

ὅτι ὁ Θεὸς οὐ παρατηρεῖται πάσας τὰς ἀνομίας τῶν πταιόντων· ἀλλὰ παιδεύων τοὺς φίλους πάλιν, δι' ἣν αἰτίαν πάσχει (ὅτι δι' ἀγῶνα), τὸ προκείμενον εἴρηκεν, ὡς τοῦ Θεοῦ πάντα αὐτοῦ τὰ ἔργα φυλάξαντος, καὶ ἀκριβῶσαντος, καὶ οὕτως ἐπαγαγόντος αὐτῷ τὰ ἀνιαρά· ἵνα ἐκ τούτου ἐν νοήσωσιν, ὅτι τὸ μέγεθος τῶν τοσοῦτων ἐπαγαγῶν, οὐ δι' ἀμαρτίας ἐστίν, ἀλλὰ δι' ἀγῶνα, καὶ σκοπὸν ἀνδρείας.

ΚΕΦ. ΙΔ', ΣΤ. Γ'. Οὐχὶ καὶ τούτου λόγον ἐποίησω, καὶ τοῦτον ἐποίησας εἰσελθεῖν ἐν κρίματι ἐνώπιόν σου; Διδύμου. Τάχα δὲ καὶ τὴν περὶ τὸν ἄνθρωπον πρόνοιαν ἐνταῦθα σαφηνίζει, οὐχ ὡς εἰκαίως καὶ ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ παραμένοντος, ἀλλ' ἐκ κρίσεως 39.1152 Θεοῦ [ἴσ. add. μὴ] ὑπερβαίνοντος τὸν παρ' αὐτοῦ τεταγμένον χρόνον. Ταῦτα δὲ οὐχ ὡς εἰμαρμένης κρατούσης λεκτέον, ἀλλ' ὡς τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ὅροις καὶ μέτροις ἕκαστα διαταξαμένον.

ΚΕΦ. ΙΕ', ΣΤ. Ζ'. Τί γάρ; μὴ πρῶτος ἀνθρώπων ἐγεννήθης; κ. τ. λ. Διδύμου. Προβαλλόμενος τοίνυν ὁ Ἐλιφάξ τὸ τῶν κριμάτων ἀνεξερευνητόν, ἐκ τούτου οἶεται περιτρέπειν τὸν δίκαιον εἰς τὸ οἶεσθαι, ὅτι μὴ δι' ἕτερον ἢ δι' ἀμαρτίας πάσχει, τούτῳ [ἴσ. ταύταις] αὐτὸς ἐνεχόμενος. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς συνταγὴν Κυρίου ἦν ἀκηκῶς, ἢ ἀφικομένην εἶχε πρὸς αὐτὸν τὴν σοφίαν, ἵνα διάληψιν ἔχη περὶ τοῦ ἀγίου, ὡς δι' ἀμαρτία πάσχοντος. Κοινοποιεῖ δὲ αὐτὸν τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰκότως, ἅτε ἀγνοῶν αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς, ἐκ τούτου ἀνατρέπων δῆθεν τὸ οἶεσθαι αὐτὸν δίκαιον.

ΚΕΦ. ΙΕ', ΣΤ. ΙΓ'. Τί ἐτόλμησεν ἡ καρδιά σου, ἢ τί ἐπήνεγκαν οἱ ὀφθαλμοί σου; ὅτι θυμὸν ἔρρηξας ἐναντι Κυρίου, ἐξήγαγες δὲ ἐκ στόματος ῥήματα τοιαῦτα Διδύμου. Θυμὸν γὰρ ἠγοῦντο τὴν ἐκ καθαρότητος ὑπερβαλλούσης παρῤῥησίαν· ὅπερ αὐτοῖς συνέβαινε ἐκ τῆς σαθρᾶς αὐτῶν ἀρχῆς, ἧς αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὑπὲρ ἔθεντο, βλασφημίαν ἠγούμενοι τὴν εὐλογον τῶν λόγων ἐλευθερίαν. Διὸ φησι, Τί τοσοῦτον ἐθρασύνω, ὅτι καὶ ἀντέβλεψας Θεῷ, καὶ ὡς ἀγανακτῶν κατ' αὐτοῦ τοιαῦτα ἐφθέγγω ῥήματα; Στ. ιδ'. Τίς γὰρ ὢν βροτὸς, ὅτι ἔσται ἄμεμπτος; ἢ ὡς ἐσόμενος δίκαιος γεννητὸς γυναικός; Διδύμου. Ἴδιον δὲ τῶν μὴ ἐχόντων ἀρετὴν, τὸ δυσχερῆ λογίζεσθαι τὴν ταύτης ἀνάληψιν, καὶ διακειῖσθαι, ὡς μηδενὸς αὐτὴν ἔχοντος· καθὰ καὶ ὁ προκείμενος λέγει, σφαλλόμενος διὰ τὴν τοῦ σώματος, ὡς εἰκὸς, ἀσθένειαν. Τίς γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπος ὢν, δύναται ἄμεμπτος εἶναι, ἢ ἐπαγγέλλεσθαι, ὅτι δίκαιος ἔσομαι, ὡς σὺ σαυτὸν νομίζεις; Στ. ιζ'. Ἀναγγελῶ δέ σοι, ἄκουέ μου· ἃ δὴ ἐώρακα ἀναγγελῶ σοι, ἃ σοφοὶ, κ. τ. λ. Διδύμου. Ἡ τάχα οὐ προθέσει ἀλαζονικῆ, ἀλλὰ τῷ νομίζειν αὐτὸν ἐν ἀμαρτίαις εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι τῆς παρ' αὐτοῦ παραινέσεως. Καὶ ἔοικέ γε οὕτως, εἰ καὶ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν θεῖαν, ἀλλὰ τῷ θαυμάζειν τοὺς συνέσει ὑπερβάλλοντας, ὅμοιον λέγειν τῷ φάσκοντι ῥητῶ· Τοῦ πιστοῦ ὄλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδ' ὄβολός. Κἂν γὰρ πολυκτῆμων ὑπάρχη ὁ ἄπιστος, οὐ δεσπότης, ἀλλὰ δοῦλός ἐστι τῶν χρημάτων· τῷ γὰρ Μαμμωνᾶ δουλεύει. Τίς δὲ ὁ παλαιὸς λόγος, ὃν παρὰ τῶν ἀρχαίων φησὶ μεμαθηκέναι, ἐπάγει. Στ. κη'. Αὐλισθεῖν δὲ πόλεις ἐρήμους, εἰσελθοὶ δὲ εἰς οἴκους ἀοικήτους· ἃ δὲ ἐκεῖνοι ἠτοίμασαν. ἄλλοι ἀποίονται. Διδύμου. Τὴν παντελῆ ἐρημίαν τῶν ἀσεβῶν λέγει 39.1153 γει, ὡς ἀντὶ πόλεων εὐθυνουμένων [γρ. εὐθυνομένων] καὶ οἴκων, ἐρημίαν αὐτοὺς οἰκεῖν ὑπὸ πενίας. Ὁ τοιοῦτος γὰρ, φησὶ, τῶν οἰκείων ἐκπεσῶν, καὶ πάσης τῆς προσούσης δυναστείας, τὰς ἐρήμους καταδιώξει· ἔθος δὲ τοῖς φεύγουσι, τοὺς τυχόντας τῶν τόπων πρὸς σωτηρίαν καταλαμβάνειν, ἐν οἷς γινόμενοι τὸν ἐν ποσὶ

διαφεύγοιεν κίνδυνον. Οὐκοῦν ὁ ἀσεβῆς ἔσται ἐν τούτοις, τῆς ἐκ τοῦ πλούτου ἀλαζονείας ἀξίαν τὴν δίκην διδοῦς τῆς προσούσης εὐεξίας τὴν μεταβολὴν, καὶ τὰ σὺν πολλῶ δὲ τῶ πόνῳ συλλεγόντα, εἰς ἄλλοτρίους μεταστήσεται. Εἶτα αὖξει τὴν κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς τιμωρίαν, οὐ μόνον μὴ πλουτεῖν αὐτὸν ἀποφαινόμενος, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἐκπίπτειν διαβεβαιούμενος· ἐπάγει γάρ·

ΚΕΦ. ΙΖ΄, στ. Ζ΄. Ἐὰν γὰρ λαλήσω, οὐκ ἀλγήσω τὸ τραῦμα, Ἐὰν δὲ καὶ σιωπήσω, τί ἔλαττον τρωθήσομαι; Διδύμου. Τάχα καὶ τὴν γνησίαν αὐτοῦ περὶ τοὺς φίλους διάθεσιν ἐπιδείξασθαι θέλει· ὅτι Ἐμοὶ μέλει τῆς ὑμετέρας σωτηρίας· διὸ εἰ καὶ ἀλγῶ, χρῶμαι τῇ παραινέσει. Εἰ γὰρ καὶ ἄλλοι ἀλγοῦντες ἀρκοῦνται ταῖς καθ' ἑαυτοὺς ἀνίαις, ἀλλ' ἔμοι, φησὶν, ἡ σωτηρία τῶν φίλων προκριτέα. Στ. ιη΄. Ἄδικον δὲ οὐδὲν ἦν ἐν χερσὶ μου, εὐχή δέ μου καθαρὰ. Διδύμου. Χείρονά μοι, φησὶ, τὴν ἀθυμίαν ἐμποιεῖ, καὶ μᾶλλον με ἀνιᾶ, τὸ μηδὲν ἑαυτῷ συνειδέναι φαῦλον. Οὐ γὰρ γινώσκω τι, εἰ μὴ ὅτι ὀρθῶ λογισμῶ τὰς πρὸς Θεὸν ἐποιούμην ἰκεσίας· διὸ καὶ ξενίζομαι ἐφ' οἷς ταῦτα ὑπομένω. Ἐπισήμηναι δὲ, ὅτι καθαρὰ ἦν ἡ τοῦ δικαίου εὐχή, καὶ παντὸς πάθους ἀμιγῆς, μὴ ῥεμβασμοῦς ὑπομένουσα, μηδὲ ὑπὸ φροντίδων κατασπωμένη.

ΚΕΦ. ΚΑ΄, στ. Υ΄. Ἄρατέ με, ἐγὼ δὲ λαλήσω· εἴτ' οὐ καταγελάσετέ μου. Διδύμου. Ἄντὶ τοῦ, Ἐνέγκατέ μου τοὺς λόγους, βαστάσατέ με λέγοντα, λογιζόμενοι, ὅτι οὐχ ὑβριστικῶς χρῶμαι τῶ ἐλέγχῳ, ἀλλὰ πρὸς ἐπιστασίαν.